ISTORIA CERCETĂRILOR BOTANICE ÎN RSS MOLDOVENEASCĂ (1947 – 1991): ABORDARE CRONOLOGICĂ

Constantin MANOLACHE
doctor habilitat, conferenţiar universitar
Biblioteca Ştiinţifică (Institut) „Andrei Lupan”,
ID ORCID: 0000-0001-6871-3005

CZU: 930.1:581(478)"1947/1991"
DOI: https://doi.org/10.59295/lrr2023.29

Summary:
The history of botanical research in the Moldavian SSR (1947 – 1991): chronological approach

The work is related to the field of botanical research carried out in the Republic over the several decades (flora and vegetation, anatomy and embryology of plants, introduction of woody and ornamental plants). The data on the most important directions, main results, scientific works are presented. They have been developed within the Botany Sector (1947) of the Moldovan Base (since 1949 – Branch) of the USSR Academy of Sciences, Botany Department of Chisinau State University, Botany Department of Chisinau Agricultural Institute, Botany Department of Tiraspol State Pedagogical Institute, Botanical Garden (Institute). The prestigious scientific schools have been founded: geobotany (corresponding member Tatiana Gheideman), plant cytoembryology (acad. Alexandru Ciubotaru), plant anatomy (acad. Boris Matienco), algology (corresponding member Vasile Şalaru), paleobotany (acad. Andrei Negru).

Key Words: *history of science, botanical sciences, native plants, Academy of Sciences of the Republic of Moldova, Botanical Garden (Institute), scientific schools, Chisinau State University, Tiraspol State Pedagogical Institute.*

Cercetările în domeniul botanicii contemporane în Republica Moldova au cunoscut o dezvoltare continuă, începând cu primii ani postbelici în cadrul Sectorului de Botanică (1947) al Bazei Moldoveneşti a Academiei de Ştiinţe a URSS (din 1949 – Filialei Moldoveneşti a AŞ URSS)[1], Catedrei de Botanică al Universităţii de Stat din Chişinău (1946)[2], Catedrei

[1] A. Negru. Ştiinţa botanică în cadrul Academiei de Ştiinţe a Republicii Moldova. În: *Bul. Acad. de Ştiinţe a Rep. Moldova. Ştiinţe biologice şi chimice*, 1996, nr. 3, p. 8.
[2] I. Eremia, A. Petrencu, L. Rotaru, et al. *Istoria Universităţii de Stat din Moldova*. Chişinău: CEP USM, 2016, p. 153.

de Botanică al Institutului Agricol din Chişinău „M. V. Frunze” (1940)[3], Catedrei de Botanică a Institutului Pedagogic de Stat „T. G. Şevcenco” din Tiraspol (1954)[4].

Academicianul Andrei Negru (1937-2017) identifică patru etape în dezvoltarea cercetărilor botanice în Moldova: 1947-1950, 1950-1964, 1964-1991 şi 1991-prezent. Dumnealui evidinţiază că această cronologie este determinată de valoarea problemelor abordate, rezultatele obţinute şi condiţionată de latura structurală evoluată pe parcursul mai multor decenii[5].

Prima etapă (1947-1950) se caracterizează prin fondarea în cadrul Bazei Moldoveneşti a Academiei de Ştiinţe a URSS Sectorului de Botanică, condus din 1 ianuarie 1947 până în 1950 de către Vladimir N. Andreev (1889-1962), renumit botanist, specialist în dendrologie, profesor (1934), doctor habilitat în ştiinţe biologice (1938), şef al Catedrei de Botanică al Institutului Agricol din Chişinău din ianuarie 1941, şef şi fondator al Catedrei de Botanică al Universităţii de Stat din Chişinău (1946-1962), şef al Herbarului Republican (1951-1961)[6].

Odată cu crearea Sectorului de Botanică, a fost iniţiată cercetarea planificată a florei şi vegetaţiei spontane a republicii. În primii ani au fost efectuate lucrări de inventariere a florei şi descriere a asociaţiilor vegetale. Anume în această perioadă, la Sectorul de Botanică şi-au început activitatea ştiinţifică doctorii în ştiinţe biologice, soţii Tatiana Gheideman (1903-1995) (ulterior membru corespondent (1970))[7] şi Dmitri Şutov (1889-1957) (şef al Catedrei Fiziologia Plantelor a Universităţii de Stat din Chişinău (1947–1950))[8]. Colaboratorii Sectorului s-au încadrat activ în studiul florei şi vegetaţiei Moldovei prin organizarea şi participarea la expediţii, efectuarea cercetărilor de teren

[3] V. Burdujan. Cercetările ştiinţifice la Facultatea de Agronomie în decursul a 75 ani. În: Ştiinţa Agricolă, 2008, nr. 2, p. 13; A. Derendovschi. Desfăşurarea cercetărilor ştiinţifice la Catedra de botanică şi fiziologia plantelor. În: *Univ. Agrară de Stat din Moldova. Lucrări ştiinţifice*. Chişinău: UASM, 1998, vol. 6, pp. 123-125.

[4] V. Grati. Unele aspecte ale activităţii catedrei de Botanică a Institutului Pedagogic de Stat „Taras G. Şevcenco” din Tiraspol în perioada anilor 1954-1991. În: *Instruire prin cercetare pentru o societate prosperă: Conf. şt.-practică consacrată jubileului „90 de ani ai Facultăţii Biologie şi chimie”, 21-22 mar. 2020*, Chişinău: 2020, vol. 1, pp. 18-26.

[5] A. Negru. *Op. cit.*, p. 8.

[6] Л.П. Николаева. Владимир Николаевич Андреев (1889-1962). În: Андреев, В.Н. Деревья и кустарники Молдавии. Москва: Изд-во Акад. наук СССР, 1964, вып. 2, сс. 4-5; П.А. Обух, et al. Владимир Николаевич Андреев (1889–1962): К 100-летию со дня рождения. În: Теоретические и прикладные аспекты изучения флоры Молдавии: (Материалы Респ. науч. конф., посвященной 100-летию со дня рождения докт. биол. наук, проф. В.Н. Андреева, 11-13 мая 1989 г.). Кишинев: 1989, с. 3.

[7] A. Ciubotaru. Şcoala geobotanică a membrului corespondent al Academiei de Ştiinţe a Moldovei. Tatiana Gheideman (1903-1995). În: *Bul. Acad. de Ştiinţe a Moldovei. Ştiinţe biologice şi chimice*, 2001, nr. 1, pp. 33-34.

[8] Дмитрий Алексеевич Шутов (1889-1957). În: Изв. Молд. филиала АН СССР, 1957, nr. 7(40), pp. 87-88.

în diverse habitate naturale şi seminaturale ale Moldovei şi Ucrainei (Izmail, Odesa, Transcarpatia) şi realizarea descrierilor geobotanice[9].

În 1947 pe lângă Sectorul de Botanică a fost înfiinţat Herbarul Republican. Primii ctitori, care au contribuit la sporirea colecţiilor herbarului, au fost V. Andreev şi T. Gheideman[10]. Lucrările de întocmire a herbarului au fost efectuate de cercetători: V. Andreev, T. Gheideman, L. Pojarisskaia, L. Nikolaeva, T. Şkolnikova, R. Cernâh, A. Ivankov, X. Vitko, Gh. Simonov, Ş. Lazu, Gh. Postolache, A. Istrati ş.a. În colecţiile herbarului se află şi un şir de exicate din herbarele personale ale botaniştilor C. Zahariadi, G. Bujorean, Al. Borza, A. Arvat, N. Zeleneţki, datând cu începutul sec. XX[11]. Material botanic al Herbarului este aranjat conform sistemului taxonomic al lui Adolf Engler, iar genurile în cadrul familiilor şi speciile în cadrul genurilor – în ordine alfabetică[12]. În anul 1950 T. Gheideman fondează Grupul de Floră şi Geobotanică a Sectorului de Botanică[13]. Primele cercetări floristice din cadrul Grupului de Floră şi Geobotanică au fost consacrate lucrărilor de inventariere a componenţei taxonomice a lumii vegetale spontane a republicii, studierea florei şi vegetaţiei în vederea valorificării raţionale şi conservării comunităţilor naturale[14]. Rezultatele studiilor din această perioadă sunt reflectate într-o serie de publicaţii ale V. Andreev şi T. Gheideman[15]. În baza cercetării comunităţilor vegetale în perioada 1948-1950, T. Gheideman publică o lucrare de referinţă «Краткий очерк растительного покрова Молдавской ССР» (1952), în care sunt evidenţiate tipurile principale de vegetaţie şi raionarea geobotanică a republicii[16].

Etapa a doua ştiinţei botanice în RSSM (1950-1964) este remarcată prin fondarea Grădinii Botanice în 1950, care a favorizat dezvoltarea cercetărilor floristice şi geobotanice în Moldova. Conform Hotărârii Sovietului Miniştri-

[9] Т.С.Гейдеман, А.А. Чеботарь. Ботанический сад Академии наук Молдавской ССР. În: Ботанический журнал, 1968, 53(6), сс. 869.
[10] A. Ştefîrţă. Colecţiile Herbarului Grădinii Botanice (Institut) a AŞM. În: *Revista Botanic*ă, 2008, 1(1), p. 197.
[11] Т.С. Гейдеман. Гербарий Ботанического сада Академии наук Молдавской ССР. În: Ботанический журнал, 1976, 61(2), с. 290.
[12] E. Tofan-Dorofeev, O. Ioniţa. Herbarul Grădinii Botanice Naţionale (Institut) „Alexandru Ciubotaru". În: *Revista Botanică,* 2019, 11(2), p. 98.
[13] Т.С. Гейдеман. Лаборатория флоры и геоботаники. În: Ботанический сад АН МССР, Кишинев, 1978, сс. 8-11.
[14] Laboratorul Flora Spontană şi Ierbar [Resursă electronică]. În: *Grădina Botanică* [site], Chişinău, 2023, URL: https://gbni.usm.md/?page_id=1791 (accesat: 12.09.2023)
[15] В.Н. Андреев. Экономические исследования стелющихся форм древесных пород. În: Науч. зап. Молдавской науч.-исслед. базы АН СССР, 1949, т. 2, сс. 91-161; Idem. Ядовитые растения Молдавии, Кишинев: Гос. изд-во Молдавии, 1949; Т.С. Гейдеман. Ксероморфные дубравы „гырнецы" южной части МССР. În: Науч. зап. Молдавской науч.-исслед. базы АН СССР, 1949, т. 2, сс. 163-174.
[16] Т.С. Гейдеман. Краткий очерк растительного покрова Молдавской ССР. În: Изв. Молд. филиала АН СССР, 1952, nr. 4-5, сс. 3-39.

lor al RSSM. nr. 1110 din 31.07.1950, Sectorul de Botanică al Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS se reorganizează în Grădină Botanică, primul director al carei a fost numită T. Gheideman (1950-1964)[17].

La sfârșitul anului 1950 în partea de vest a Chișinăului, pe valea râuleţului Durleşti, care desparte or. Chișinău de suburbia Buiucani, au fost alocate 72,4 ha de teren, menite pentru construcţia Grădini Botanice (actualmente aici se află Dendrariul)[18]. Partea botanică a planului general al Grădinii Botanice a fost dezvoltată de o echipă de colaboratori împreună cu arhitectul peisagist al Grădinii Botanice Principale a Academiei de Ştiinţe a URSS, L. E. Rozenberg[19]. În 1955, sarcina de proiectare a Grădinii Botanice a fost finalizată de atelierul de proiectare al Institutului de Stat pentru Proiectarea Institutelor şi Laboratoarelor de Cercetare (GIPRONII) din Simferopol a AŞ a URSS (conducător A. G. Pereguda, arhitectul şef L. V. Plahov) şi aprobată de AŞ a URSS[20]. Conform proiectului, Grădina este formată din 4 sectoare principale: dendrariu (32 ha – 50 % suprafeţii)[21], plante de cultură (8 ha), elemente din floră şi vegetaţie a Moldovei (10 ha), grădinărit ornamental (12 ha). Pentru lucrări experimentale şi diverse pepiniere au fost alocate 10 ha de teren[22].

Până în 1955, au fost finalizate lucrările privind partea botanică a proiectului tehnic al dendrariului (L. Rozenberg, P. Leontiev, B. Holodenco), desenele tehnice ale majorităţii expoziţiilor sale (P. Leontiev), partea botanică a proiectul tehnic al sectorului Elemente din floră şi vegetaţie a Moldovei (T. Gheideman, L. Rozenberg, P. Leontiev), partea botanică a sectorului de plante de cultură (N. Şarova, P. Leontiev), alcătuite listele de specii şi soiuri pentru sectorul de plante de cultură (Z. Ianuşevici, B. Ivanova, L. Pojarisskaia, V. Nesterenco)[23].

Au fost identificate direcţiile de cercetări ştiinţiice principale ale Grădinii Botanice: introducţia diferitor grupuri de plante, specii de arbori şi arbuşti, plante floricole-decorative, alimentare, furajere, tehnice, etero-oleaginoase, medicinale; cercetarea vegetaţiei, florei şi resurselor vegetale ale Moldovei; elaborarea fundamentelor ştiinţifice ale amenajării spaţiilor verzi ale localităţilor urbane şi rurale în Republica Moldova; crearea Grădinii Botanice Republicane la un înalt nivel ştiinţific, dezvoltând şi bazele arhitecturii peisagere[24].

---

[17] A. Teleuţă, et al. Grădina Botanică (Institut) a Academiei de Ştiinţe a Moldovei la 60 ani – realizări şi perspective. În: *Conservarea diversităţii plantelor: materialele Simp. şt. intern.*, 7-9 oct. 2010, Chişinău, 2010, p. 15.

[18] Т.С. Гейдеман. О работе Кишиневского ботанического сада за период 1951-1957 гг. În: Изв. Молд. филиала АН СССР, 1957, nr. 4(37), с. 3.

[19] *Ibidem*, p. 4.

[20] *Ibidem*, p. 7.

[21] П.В. Леонтьев. Научные основы строительства дендрария Ботанического сада Молдавского филиала АН СССР. În: Изв. Молд. филиала АН СССР, 1957, nr. 4(37), сс. 15-24.

[22] Т.С. Гейдеман. О работе Кишиневского ботанического сада за период 1951-1957 гг. În: Изв. Молд. филиала АН СССР, 1957, nr. 4(37), сс. 5-6.

[23] *Ibidem*, p. 7.

[24] A. Teleuţă, et al. *Grădina Botanică (Institut) a Academiei de Ştiinţe a Moldovei*. Chişinău: 2018, p. 5.

În primii decenii de existenţă a Grădinii Botanice s-a format o echipă de savanţi talentaţi, entuziasmaţi de ştiinţa: Tatiana Gheideman, Bella Holodenco, Lidia Pojarisskaia, Rimma Chernâh, Lidia Nikolaeva, Xenia Vitko, Nina Şarov, Bronislava Ivanova, Zoia Ianuşevici, Ion Comanici, Petru Leontiev, Vera Nesterenco, Ipolit Duşinchevici, Mihail Timco, Ivan Tihomirov, Alexei Râbin, Alexandru Ciubotaru, Mihail Lupaşcu, Boris Matienco ş.a.[25].

Rezultatele principale obţinute în această perioadă au fost generalizate în lucrările fundamentale, cum ar fi: «Определитель растений Молдавской ССР» (T. Gheideman, 1954) ulterior reeditat[26], «Деревья и кустарники Молдавии» (V. Andreev, 1957, 1964)[27], «Полезные дикорастущие растения Молдавии» (1962)[28].

În prefaţă determinatorului «Определитель растений Молдавской ССР», T. Gheideman defineşte scopul al publicaţiei: alcătuirea de tabele succinte pentru identificarea plantelor cu flori sălbatice şi plantelor superioare de seminţe de spori din vecinătatea Chişinăului şi zonele adiacente[29]. Determinatorul a fost elaborat în baza colecţiilor ale herbarului Grădinii Botanice a Filialei Moldoveneşti a AŞ a USSR; colecţiilor de plante autohtone din Moldova din anii 1949-1950 şi colecţiilor lui J. Paczoski, V. Lipski, A. Arvat, depozitate în ierbarul Institutului de Botanică al Academiei de Ştiinţe a URSS; materialelor ale expediţiilor în teren din 1947-1949 a Institutului de Zoologie al AŞ a URSS, precum şi ierbarului Muzeului Republican de Studiere a Ţinutului şi Catedrei de Botanică a Universităţii de Stat din Chişinău. Determinatorul cuprinde 165 de specii.[30].

Monografia lui V. Andreev «Деревья и кустарники Молдавии» a fost editată în 3 volume (1957, 1964, 1968 (vol. 2, 3 postmortem, sub redacţia T. Gheideman)) şi este dedicată studiului arborilor şi arbuştilor Moldovei. Materialul este aranjat conform sistemului taxonomic al lui A. Engler. Primul volum cuprinde 16 familii, 115 specii de angiosperme şi gimnosperme[31].

Cartea «Полезные дикорастущие растения Молдавии» insoţită de harta zonării botanice a republicii a fost editată de T. Gheideman în colabora-

---

[25] *Ibidem*, p. 6.

[26] Т.С. Гейдеман. *Определитель растений Молдавской ССР*. Москва; Ленинград: Изд-во акад. наук СССР, 1954.

[27] В.Н. Андреев. *Деревья и кустарники Молдавии*. Вып. 1. Голосеменные, покрытосеменные. Семейства ивовые-маревые. Москва: Изд-во Акад. наук СССР, 1957; Idem, *Деревья и кустарники Молдавии*. Вып. 2. Покрытосеменные. Семейства Магнолиевые-Розанные. Москва: Изд-во Акад. наук СССР, 1964.

[28] Т.С. Гейдеман, Б.И. Иванова, С.И. Ляликов, et al. *Полезные дикорастущие растения Молдавии*. Кишинев: Штиинца, 1962.

[29] Т.С. Гейдеман. *Определитель растений Молдавской ССР*. Москва; Ленинград: Изд-во акад. наук СССР, 1954, с. 3.

[30] *Ibidem*, p. 4.

[31] В.Н. Андреев. *Деревья и кустарники Молдавии*. Москва: Изд-во Акад. наук СССР, 1957, вып. 1, сс. 3, 8.

re cu D. Şutov, B. Ivanov, L. Nikolaeva, L. Pojarisskaia, S. Lealikov, B. Holodenco, T. Şcolnicov. De-a lungul anilor, a fost considerată lucrare de referinţă pentru mulţi botanişti[32]. Principalele rezultate ale investigaţiilor în domeniul regionării geobotanice, vegetaţiei şi florei moldave T. Gheideman elucidează într-o serie de articole[33]. T. Gheideman este considerată fondatoare a şcolii ştiinţifice în domeniul geobotanicii şi floristicii în Moldova[34].

În 1951, la iniţiativa lui P. A. Baranov (1892-1962), membru corespondent al Academiei de Ştiinţe a URSS (1943), preşedinte al Prezidiului Filialei Moldoveneşti a AŞ a URSS (1949-1954)[35] a fost fondată Societatea Botaniştilor din Moldova (SBM) ca Filiala moldovenească a Societăţii Botanice din URSS, fiind una dintre primele unităţi ale Societăţii Botanice Unionale, create în anii postbelici (filiala kazahă – 1948, lituaniană şi ucraineană – 1950, moldovenească şi belarusă – 1951)[36]. Printre membrii fondatori ai SBM s-au numărat savanţii: V. Andreev, P. Dvornikov, N. Dereviţki, K. Pangalo, D. Şutov. Profesorul V. Andreev a devenit primul preşedinte al SBM, T. Gheideman – vicepreşedinte, L. Pojarisskaia – secretar ştiinţific. În anii următori, V. Râbin şi T. Gheideman (din 1969) au ocupat postul de preşedinte[37].

La sfârşitul anilor ’40 au început cercetările în domeniul biologiei plantelor şi în instituţiile de învăţământ superior.

Din anul fondării Catedrei de Botanică al Institutului Agricol din Chişinău (1940), cercetările ştiinţifice s-au petrecut în domeniul dendrologiei autohtone şi implementate în Moldova (profesor V. Andreev). Începînd cu anul 1947 colaboratorii Catedrei au efectuat cercetări în domeniul selecţiei şi ame-

---

[32] A. Ciubotaru, Gh. Postolache. Membru corespondent al Academiei de Ştiinţe a Moldovei Tatiana Gheideman: Un centenar de la naştere. În: *Bul. Acad. de Ştiinţe a Moldovei. Ştiinţe biologice, chimice şi agricole*, 2003, nr. 2, p. 171.

[33] Т.С. Гейдеман. Растительный покров Молдавской СССР. În: Труды объединенной научной сессии. Отделение биол. наук АН СССР, Отделение земледелия ВАСХНИЛ. Молд. филиал АН СССР. Кишинев, 1959, т. 2, сс. 231-241; Idem. Основные итоги ботанического изучения Молдавии. În: Первая научная сессия Академии наук Молдавской ССР*: доклады*. Кишинев: Штиинца, 1962, сс. 280-284; Idem, К вопросу о геоботаническом районировании Молдавской ССР. În: Изв. АН МССР. Сер. биол. и хим. наук, 1964, nr. 3, сс. 33-49.

[34] A. Ciubotaru. Şcoala geobotanică a membrului corespondent al Academiei de Ştiinţe a Moldovei. Tatiana Gheideman (1903-1995). În: *Bul. Acad. de Ştiinţe a Moldovei. Ştiinţe biologice şi chimice*, 2001, nr. 1, pp. 33-34.

[35] Н.С. Прохоренко. Баранов Павел Александрович. În: Ученые – фондообразователи Санкт-Петербургского филиала Архива Российской Академии наук. Санкт-Петербург: Реноме, 2018, с. 41; В.А. Поддубная-Арнольди. Член-корреспондент Академии наук СССР П. А. Баранов (К 60-летию со дня рождения). În: Бюл. Главного Ботанического сада. Москва: Изд-во Академии наук СССР, 1952, вып. 14, сс. 80-83.

[36] С.В. Саксонов, С.А Сенатор. Русскому ботаническому обществу – 100 лет!. În: Экологический сборник: Тр. молодых ученых Поволжья. Тольятти: ИЭВБ РАН Кассандра, 2014, т. 5, сс. XXXVI-XXXVII.

[37] Т.С. Гейдеман, К.Р. Витко. Молдавское отделение Всесоюзного ботанического общества. În: Ботнический журнал, 1978, **63**(11), сс. 1703-1704; *Idem*, В Молдавском отделении Всесоюзного Ботанического общества. În: Изв. АН МССР. Сер. биол. и хим. наук, 1983, nr. 5, сс. 74-75.

liorării soiurilor de viţă de vie, a fost obţinută o colecţie bogată de hibrizi în baza căreia au fost selectate forme de perspectivă, superioare după calitatea recoltei (dr. Irina Raiher, în colaborare cu Catedra de Viticultură)[38].

În anul 1946 a fost înfiinţată Catedra Botanica a Universităţii de Stat din Chişinău, condusă de fondatorul Catedrei V. Andreev un sfert de secol, până în 1962. Către mijlocul anilor ’50 Catedra era deja asigurată cu cadre de înaltă calificare: doctorii conferenţiari T. Popova, N. Davâdova, N. Smirnova-Garaeva, asistenţii E. Nica şi I. Jalicova. În anii ’60 catedra a fost condusă de doctor conferenţiar V. Cononov.[39]. Studenţilor le-au fost predate cursurile speciale: Micologia şi insecto-fungicidele, Fitopatologia generală, Boli micotice ale plantele agricole, Plante arhegoaniale, Geografia plantelor şi geobotanica, Ecologia plantelor, Sistematica plantelor cu flori, etc.[40]. Concomitent cu munca de cercetător ştiinţific, la Catedra a ţinut prelegeri şi T. Gheideman (1949-1953) la disciplinele geobotanică, ecologie, geografia plantelor si taxonomie[41].

La Catedra Botanica au fost iniţiate lucrări de cercetare ştiinţifică care au devenit direcţii principale de cercetare: studierea citologico-sistematică a soiurilor de mentă din Moldova; algoflora bazinelor râurilor Nistru, Prut şi a altor bazine acvatice; structurile taxonomice ale tuturor comunităţilor vegetale; raionarea botanico-geografică a Moldovei etc.[42] La începutul anilor ’60 au fost cercetate probleme de raionarea florei şi vegetaţiei Moldovei, utilizarea raţională a resurselor vegetale şi animale pentru economia naţională, caracteristica sistematico-geografică a plantelor superioare şi algelor din Moldova, studierea structurilor taxonomice ale păşunilor de luncă, stepelor, pădurilor. Acestor probleme le-au fost consacrate studiile doctorilor în biologie G. Şabanova, M. Mârza, E. Nica, I. Malkova; V. Cononov ş.a.

La hotarul anilor ’50-’60 la Catedra au fost iniţiate cercetările în domeniul algologiei (N. Smirnova-Garaeva, P. Obuhov), dezvoltate ulterior de savanţii I. Ungureanu; N. Grabco, N. Ciubuc, V. Şalaru[43]. Până în a doua jumătate a anilor ’50 algoflora Moldovei practic n-a fost studiată. Având în vedere importanţa algelor în productivitatea ecosistemelor acvatice şi terestre absolvent al Universităţii Vasile Şalaru iniţiază primele cercetări sistematice ale algoflorei bazinelor acvatice din Moldova, începând cu râul Nistru şi cu bazinul de acumulare de la Dubăsari[44].

---

[38] V. Burdujan. *Op. cit.*, p. 13.
[39] I. Eremia, A. Petrencu, L. Rotaru, et al., *Op. cit.*, p. 153.
[40] *Ibidem*, p. 155.
[41] AŞC a AŞM, F.1, inv.3, dos. 8039 (Dos. personal Gheideman Tatiana Sergheevna), f. 8.
[42] I. Eremia, A. Petrencu, L. Rotaru, et al., *Op. cit.*, p. 186.
[43] *Ibidem*.
[44] Gh. Şişcanu. Şcoala algologică a membrului corespondent Vasile Şalaru. În: *Bul. Acad. de Ştiinţe a Moldovei. Ser. Ştiinţe biologice şi chimice*, 2001, nr. 1, p. 38.

În anul 1949 a văzut lumina tiparului anuarul ştiinţific Universităţii de Stat din Chişinău – „Însemnări ştiinţifice”, publicat în serii[45]. Articole în domeniul botanicii au fost reflectate în serie „Biologico-pedologică”[46].

În anul 1954 a fost fondată Catedra de Botanică (actualmente Catedra de Biologie Vegetală) a Institutului Pedagogic de Stat din Tiraspol, odată cu transferarea facultăţilor de Ştiinţe ale Naturii şi de Geografie ale instituţiilor pedagogice din Chişinîu, Bălţi, Cahul şi studenţilor anului II ai Facultăţii de Ştiinţe ale Naturii a Institutului Învăţătoresc din Soroca în conformitate cu Hotărârea Consiliului de Miniştri al RSSM nr. 762 din 6 iulie 1954 „Cu privire la măsurile de îmbunătăţire a pregătirii cadrelor de învăţători de către instituţiile pedagogice de învăţământ ale republicii”[47]. Şeful Catedrei a fost numit tânărul doctor în ştiinţe Boris Matienco (1955-1959) după susţinerea doctoratului la Institutul de Botanică „V. L. Komarov” din Leningrad (Sankt-Petersburg) in 1954[48]. Catedra a asigurat predarea disciplinelor: Botanică, Fiziologia plantelor, Bazele agriculturii, Darvinism, Metodica predării biologiei[49]. În anul 1962 a fost creată Catedra de Fiziologie a Plantelor şi Metodica Predării (şef – Petru Crăciun, din 1963 – Petru Tarhon); în 1963 a fost fondată Catedra Bazele Agriculturii (şef – Ion Gemăneanu)[50]. În cadrul Catedrei activau cercetătorii: B. Matienco, V. Şubernitki, P. Crăciun (doctori în ştiinţe biologice), A. Blajevschi, V. Colomeicenco, E. Popova, G. Şarmanova, N. Onufrienco ş.a.[51]. Un rol deosebit în organizarea şi rezolvarea problemelor menajeriale le-a avut fostul decan al Facultăţii, pedagog şi organizator Eugen Nirca[52].

B. Matienco iniţiază cercetări fundamentale cu genericul „Strategia dezvoltării anatomo-morfologică a fructelor de Cucurbitaceae”, apropiat temei tezei de doctorat Domniei sale, atragând tinerii specialişti, studenţi şi folosind noi parametri[53]. O altă direcţie de cercetare a fost hibridizarea vegetativă a diferitor soiuri de plante. Unele studii din cadrul Catedrei se efectuau în concordanţă cu cercetările de la Grădina Botanică a AŞM[54].

---

[45] И.Г. Леонов. Первый выпуск «Ученых записок КГУ». În: Ученые записки Кишиневского гос. ун-та. Кишинев, 1949, т. 1, сс. 3-6.

[46] Е.Д. Глыбач, Г.В. Кирдянова. Указатель к Ученым запискам Кишиневского государственного университета за 1949-1963 годы. Кишинев: 1964.

[47] M. Cioban, et al. *Universitatea de Stat din Tiraspol la 85 de ani, 1930-2015*. Chişinău: 2015, p. 150.

[48] D. Batîr. Sinuozităţile unei biografii de excepţie: (medalion consacrat acad. Boris Matienco). În: *Intellectus,* 2001, nr. 5, pp. 74-75.

[49] M. Cioban, et al. *Op. cit.*, p. 156.

[50] V. Grati. *Op. cit.*, p. 19.

[51] Кафедра ботаники и экологии [Resursă electronică]. În: ПГУ им. Т.Г. Шевченко, URL: http://spsu.ru/university/struct/kafedra-botaniki-i-ekologii (accesat 11.10.2023).

[52] R. Cucereanu. Decanul: Din activitatea savantului Eugen Nirca. În: *Moldova Suverană*, 1990, 20 iul.; Eugeniu Nirca – dascal, savant si patriot. In: *Moldova*, 2009, nr. 6, pp. 25-27.

[53] V. Grati. *Op. cit.*, p. 20.

[54] Catedra Biologia Vegetală [Resursă electronică]. În: *Universitatea de Stat din Tiraspol*, URL: https://ust.upsc.md/subdiviziuni-universitare/facultati/biologie-si-chimie/catedra-biologie-vegetala/ (accesat: 14.10.2023).

În perioada 26-27 octombrie 1957, la iniţiativa colaboratorilor ai Catedrei de Botanică, s-a desfăşurat prima conferinţă a tinerilor cercetători – absolvenţi ai Facultăţii de Ştiinţe ale Naturii şi de Geografie, la care s-au discutat temele: vegetaţia Moldovei, rezistenţa viţei de vie la condiţii nefavorabile, ş.a.[55].

În anul 1959 B. Matienco este învitat la Gradina Botanică a AŞM, unde realizează cercetări în domeniul anatomiei vegetale şi înfiinţează ulterior Laborator de Anatomie a Plantelor. Şef de Catedră devine Vladimir Şubernіţki[56]. În anul 1961 B. Matienco fondează Cabinetul de Microscopie Electronică (unul din primele din Uniunea Sovietică) şi pune bazele studierii bioultrastructurii plantelor.[57] În 1962 Dumnealui elaborează şi publică primul manual în limba română (cu caractere chirilice) privind morfologia plantelor pentru instituţiile de invăţământ superior[58]. Boris Matienco este considerat fondatorul şcolii ştiinţifice in domeniul anatomiei şi citologiei vegetale din Republica Moldova[59].

Anii 1964-1991 constituie etapa a treia în dezvoltarea continuă a investigaţiilor botanice şi perfecţionarea structurală a Grădinii Botanice (1964-1986, director acad. A. Ciubotaru; 1986-1988, director dr. I. Maiaţki; 1988-1996, director acad. A. Negru)[60]. Prin Dispoziţia Sovietului Miniştrilor al R.S.S.M nr. 919 din 27 septembrie 1965, Academia de Ştiinţe a repartizat pentru construcţia actualei Grădini Botanice un nou teren cu suprafaţa de 104 ha, situat în partea de sud-est a municipiului Chişinău. După părerea multor specialişti, teritoriul selectat prezintă un landşaft, care reproduce în miniatură relieful republicii[61].

La baza proiectării şi construcţiei Grădinii Botanice a fost pus principiul ecologo-sistematic cu distribuirea speciilor de plante pe familii. În majoritatea cazurilor, grupurile de plante au fost amplasate în stil de landşaft, fapt ce facilitează orientarea pe teren şi studierea vegetaţiei, totodată, corespunzând cerinţelor compoziţionale estetice şi exigenţelor ecologice ale speciilor de plante[62]. Construcţia verde pe teren nou, a fost începută în 1972, iar construc-

[55] Е.А. Нирка. Развитие естественно-географического факультета за 30 лет. În: Вторая научная конференция молодых ученых Тираспольского педагогического института им. Т. Г. Шевченко (Естественно-географический факультет): тез., Кишинев: 1960, с. 9.
[56] M. Cioban, et al. *Op. cit*., p. 156.
[57] V. Grati. *Op. cit*., p. 21.
[58] B.T. Matienco, *Clasificarea morfologică a variaţiunilor rădăcinii, tulpinii şi frunzei*. Chişinău: Ştiinţa, 1962.
[59] *Strădania de a-l uni pe om cu universul: Academicianul Boris Matienco, 1929-2004*: Biobibliografie. Alcăt. şi îngr. de D. Batîr. Chişinău: Ştiinţa, 2005, p. 9.
[60] A. Negru. Ştiinţa botanică în cadrul Academiei de Ştiinţe a Republicii Moldova. În: *Academician Andrei Negru: Biobibliografie*. Chişinău: Bibl. Şt. „Andrei Lupan" (Inst.), 2017, p. 56.
[61] I. Roşca. Grădina Botanică Naţională (Institut) „Alexandru Ciubotaru" la 70 de ani. În: *Revista Botanică*, 2020, **12**(2), p. 8.
[62] A. Teleuţă, et al. *Op. cit*., p. 16.

ţia capitală în 1975. Sarcina de proiectare (1965) şi proiectarea dendrologică a diferitor expoziţii şi colecţii de plante erbacee ale Grădinii Botanice, i-a revenit Grădinii Botanice (A. Ciubotaru, P. Leontiev, Tatiana Gheideman); microexpoziţiile: Rozariu, Lianariu, Grădina cu creştere dirijată, Rocariu, Alpinariu, Siringariu au fost proiectate de A. Ciubotaru (1979) şi construite în anii 1980-1985. Proiecte şi realizări în amenajare, de asemenea, au fost efectuate pe parcursul anilor 1972-1988[63].

Deosebit de semnificative pentru anii 1965-1990 au fost aprofundarea cercetărilor ştiinţifice în diverse ramuri ale botanicii (flora şi vegetaţia spontană, introducerea plantelor, dendrologia, floricultură, citoembriologia, plantele medicinale şi etero-oleaginoase, structura şi funcţionalitatea fructelor, paleobotanica, algologia, biologia, micologia, horticultura, ameliorarea plantelor de cultură); au fost finalizate şi materializate prin implementare multe soiuri în diferite ramuri ale economiei naţionale (peste 80 brevete de autor şi invenţii); au fost publicate lucrări cu caracter monografic de primă valoare teoretică şi practică (peste 160 monografii) şi susţinute cu succes peste 100 teze de doctor şi doctor habilitat la specialitatea Botanica[64]

În perioada anilor ’60-’80 au fost realizate lucrări de sistematizare şi clasificare a comunităţilor forestiere. În lucrarea «Типы леса и лесные ассоциации Молдавской ССР» (1964), elaborată în colaborare cu savanţii de la Institutul Agricol din Harkov (Ucraina), pentru prima data au fost evidenţiate şi descrise 11 tipuri de păduri zonale şi 6 tipuri de păduri azonale din RSS Moldovenească[65]. T. Gheideman a dezvoltat principiile elaborate de Traian Săvulescu şi menţionează teritoriul Moldovei ca fiind o zonă de joncţiune a trei regiuni floristice mari: păduri de foioase ale Europei Centrale; păduri mediteraneene, regiunii euroasiatice de stepă[66]. Cercetătorii: Gh. Simonov, A. Vainştein, Gh. Postolache, X. Vitko, Ş. Lazu, V. Chirtoacă, A. Istrati au efectuat cartarea tipurilor de păduri din centrul Republicii Moldova şi au elaborat recomandări de restabilire a arboretelor de gorun şi de fag prin regenerare naturală (1965-1975)[67].

---

[63] Al. Ciubotaru. Pagini alese din istoria creării primei Grădini Botanice (I) a AŞM. În: *Revista Botanică*, 2008, 1(1), pp. 40-41.

[64] A. Negru. *Op. cit.*, p. 57.

[65] Т.С. Гейдеман, Б.Ф. Остапенко, Л.П. Николаева, et al. Типы леса и лесные ассоциации Молдавской ССР. Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1964.

[66] Gh. Postolache. Realizări în domeniul geobotanicii şi silviculturii din ultimii 60 de ani. În: *Revista Botanică*, 2010, **2**(2), p. 98; T. Săvulescu. *Die Vegetation von Bessarabien mit besonderer Berücksichtigung der Steppe*. Bucureşti: Verlag von Ackerbau- und Domänenministerium, 1927; Т.С. Гейдеман. К вопросу о геоботаническом районировании Молдавской ССР. În: *Изв. АН МССР. Сер. биол. и хим. наук*, 1964, nr. 3, cc. 33-49.

[67] Cercetări în domeniul botanicii. În: *Academia de Ştiinţe a Moldovei: Istorie şi contemporaneitate*, 1946-2006, Chişinău: Ştiinţa, 2006, p. 295.

*În cadrul Programului „Omul şi Biosfera" (1967-1980) a fost cercetată productivitatea biologică a gorunetelor cu fag şi gorunetelor cu carpen (T. Geideman); gorunetelor cu tei şi frasin şi a gorunetelor cu scumpie (*X. Vitko, V. Chirtoacă); stejăretelor cu carpen (Ş. Lazu); stejăretelor cu cireşi a stejăretelor cu mesteacăn (Gh. Postolache). V. Chirtoacă, Ş. Lazu (1971-1980) au cercetat productivitatea pădurilor de gorun şi stejar obişnuit de diferite vârste. În rezultatul cercetărilor a fost evidenţiată dinamica formării biomasei în păduri de diferite vârste din principalele fitocenoze forestiere. A fost cercetată litiera şi circuitul de substanţe în ecosistemele forestiere (Gh. Postolache, 1976)[68]. În cadrul Catedrei de Botanică al Institutului Agricol din Chişinău a fost organizat laboratorul de silvicultură (1967-1974), colaboratorii căruia au efectuat cercetări ecologo-biologice a fagului, stegarului, nucului şi a alunului, în baza cărora au fost elaborate recomandări privind plantarea pădurilor de fag şi stejar, sporirea productivităţii plantaţiilor existente, iniţierea plantaţiilor de tip industrial a nucului comun şi nuc negru în gospodăriile silvice ale Moldovei[69].

În anii 1970-1972 au fost iniţiate lucrări de proiectare şi de pregătire a teritoriului expoziţiei pe suprafaţă de 14 ha. Primele plantări ale stejarului pedunculat (*Quercus robur*) au fost efectuate în primăvara anului 1972. Expoziţia Vegetaţia Moldovei include 10 microexpoziţii forestiere: de fag, de fag cu gorun, de gorun cu carpen, de gorun cu tei şi frasin, de gorun cu cărpiniţă, de gorun cu scumpie, de stejar pedunculat cu cireş, de stejar cu porumbar, de plop alb, de salcie; microexpoziţii cu vegetaţie de luncă şi vegetaţie acvatică. Au participat Gh. Postolache, E. Lipovaia, Ş. Lazu, V. Chirtoacă, A. Istrati, X. Vitko, Gh. Simonov ş.a.[70]. Începând cu primăvara anului 1972, sub conducerea şi prin participarea nemijlocită a I. Junghietu, pe teritoriul nou au fost

---

[68] Gh. Postolache. *Op. cit*., p. 98; Биологическая продуктивность и экология лесов Кодр. Отв. ред. Т.С. Гейдеман. Кишинев: 1970; В.А. Киртока. Биологическая продуктивность древесных пород в скумпиевой дубраве. În: *Изв. АН МССР. Сер. биол. и хим. наук,* 1971, nr. 5, cc. 3-11; К.Р. Витко. *Экология скумпиевой дубравы в Молдавии*. Кишинев: Штиинца, 1972; Ш.Н. Лазу, В.А. Киртока. Вертикальное распределение фитомассы в дубравах из дуба скального в Молдавии. În: Изв. АН МССР. Сер. биол. и хим. наук, 1973, nr. 6, cc. 6-11; *Г.Г. Постолаке*. Лесная подстилка в круговороте веществ. Кишинев: Штиинца, 1976; Т.С. Гейдеман, А.И. Истратий, В.А. Киртока, С.Н. Лазу. *Экология и биологическая продуктивность грабовой дубравы Молдавии*. Кишинев: Штиинца, 1978; Г.Г. Постолаке. Биологическая продуктивность молдавских дубрав. În: *Исследования Ботанического сада АН МССР*. Кишинев, 1978, cc. 133-137.

[69] V. Burdujan. *Op. cit*., p. 13; Г.Я. Рудь, В.М. Жадан, В.Д. Бондаренко. *Экологические основы охраны и воспроизводства лесных ресурсов Молдавии*. Кишинев: КСХИ, 1980; Г.Л. Тышкевич. *Охрана и восстановление буковых лесов*, Кишинев: Штиинца, 1984.

[70] Gh. Postolache, V. Chirtoacă, A. Istrati, et al. Mobilizarea genofondului autohton şi crearea expoziţiilor forestiere în Grădina Botanică din Chişinău. În: *Bazele teoretice ale înverzirii şi amenajării localităţilor rurale şi urbane*. Chişinău: 2000, pp 165-167; Gh. Postolache. *Expoziţia Vegetaţia Moldovei din Grădina Botanică a AŞM*. Chişinău: Ştiinţa, 2010; Idem, 50 de ani de creare a Expoziţiei Vegetaţia Moldovei în Grădina Botanică „Alexandru Ciubotaru" din Chişinău. În: *Sesiunea de comunicări ştiinţifice „D. Brandza",* ed. a 28-a, 4-5 noiem. 2022: progr., rez.. Bucureşti: Ed. Univ. din Bucureşti, 2022, pp. 21-23.

create colecţiile expoziţionale de plante lemnoase (conifere şi foioase) prin fondarea dendrariului[71] .

Pe parcursul istoriei vegetaţia Moldovei a fost supusă mai multor impacturi naturale şi antropice. În anul 1972, s-a declanşat procesul de uscare a stejarului pedunculat şi a gorunului în pădurile din centrul şi, mai ales, nordul Moldovei. Pentru identificarea cauzelor de uscare a stejarului, în anul 1978, în cadrul Grădinii Botanice a AŞM, a fost creat Laboratorul de prevenire a uscării stejarului, care a activat până în anul 1985 (condus de dr. în agricultură Iu. Kravciuk). În baza acestor cercetări, a fost elaborată culgerea de articole «Причины усыхания дубрав в Молдавии» (1980)[72].

În Grădina Botanică au fost fondate prestigioase şcoli ştiinţifice în domeniile: geobotanică (membru corespondent Tatiana Gheideman), citoembriologia plantelor (acad. Alexandru Ciubotaru), anatomia vegetală (acad. Boris Matienco), algologie (membru corespondent Vasile Şalaru), paleobotanică (acad. Andrei Negru)[73]. Utilizând metode şi aparataj modern, şcoala ştiinţifică creată de către acad. B. Matienco a obţinut rezultate remarcabile în studierea structurii, ultrastructurii şi funcţionalităţii fructelor la Cucurbitaceae, Solanaceae, Vitaceae şi Pomoideae (B. Matienco, E. Cebanu-Zagorneanu, Gh. Rotaru, E. Pulbere, V. Codreanu). Au fost formulate şi argumentate un şir de principii, concepţii şi ipoteze ştiinţifice, cum ar fi, zonalitatea histologică a fructelor, concepţia tipurilor carpohistologice, paralelismul, ultrastructura la fructe etc.[74].

Academicianul Alexandru Ciubotaru a efectuat ample cercetări cariologice ale speciilor de cultură şi spontane din genurile Triticum, Zea, Avena, Horedum, Panicum etc., precum şi a unui număr mare de graminee din flora spontană a Republicii Moldova. O analiză citoembriologică cu atragerea a circa o sută de culturi din agricultura mondială a fost pentru prima dată expusă în monografia «Эмбриология возделываемых растений» (vol. I, II). Acad. A. Ciubotaru a lansat ipoteza Homeostatică a dublei fecundări (1969-1972), care mai târziu a stat la baza teoriei homeostatice a dublei fecundări (1989;

[71] A. Negru. *Op. cit.*, p. 64; И.И. Жунгиету *Дендрологический сад*. Кишинев: Тимпул, 1983.
[72] Gh. Postolache. Realizările în domeniul geobotanicii şi silviculturii din ultimii 70 de ani. În: *Revista Botanică*, 2020, 12(2), pp. 16-17; Ю.П. Кравчук. Усыхание дубрав в Молдавии и возможные пути его предотвращения. În: *Систематика, экология и физиология растений*. Кишинев: Штиинца, 1979, сс. 68-73; *Причины усыхания дубрав в Молдавии*. Кишинев: Штиинца, 1980.
[73] I. Roşca. *Op. cit.*, p. 10.
[74] A. Negru. *Op. cit.*, p. 62; B.T. Matienco. *Ultrastructura plantelor. Structura plantelor la microscopul electronic*. Chişinău: Cartea Moldovenească, 1965; Б.Т. Матиенко. *Сравнительная анатомия и ультраструктура плодов тыквенных*. Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1969; Б.Т. Матиенко, Е.М. Чебану-Загорняну. *Ультраструктура каротиноидопластов (хромопластов)*. Кишинев: Штиинца, 1973; Б.Т. Матиенко, Е.З. Земчик, Е.М., Пулбере, et al. *Структурная основа роста крупных плодов*. Кишинев: Штиинца, 1978.

1990; 2004). Este autorul Concepţiei privind statutul morfofuncţional al gametogenezei (1984), Concepţiei neoplazmogenezei zigotului (1972) etc.[75]

În structura Laboratorului Floră şi Geobotanică, în 1972 a fost creată grupa de paleobotanică (fondator acad. Andrei Negru), cu o direcţie nouă de cercetări fundamentale privind „Flora miocenică din nord-vestul bazinului Mării Negre". În limitele râului Prut, fluviului Bugul de Sud şi Mării Negre au fost depistate peste 60 aflorimente noi cu resturi fosilizate de strobili, fructe, semințe, amprente foliare, megaspori etc. Colecţiile adunate includ toate subdiviziunile miocenului superior: sarmaţian, meoţian şi ponţian, fapt care a permis urmărirea consecutivităţii etapelor evoluării lumii vegetale în limitele miocenului superior pe teritoriul Bazinului de Nord-Vest al Mării Negre. În baza acestui material au fost descoperite cca 500 de taxoni fosili, dintre care 155 specii de plante fosile noi pentru ştiinţă[76].

De o importanţă deosebită au fost cercetările privind utilizarea algelor în purificarea apelor reziduale, cultivarea microalgelor şi obţinerea biomasei utile diverselor ramuri ale economiei şi farmaceuticii. Şcoala şi direcţia ştiinţifică din cadrul Universităţii de Stat din Chişinău Algologie şi biotehnologie algală este rodul muncii asidue a profesorului universitar, membru corespondent Vasile Şalaru, care timp de 24 de ani s-a aflat în fruntea catedrei Botanica (din 1972) şi fondator (în 1978) al L.C.Ş. „Algologie"[77]. În perioada anilor 1969-1974; 1977-1984, în fruntea Catedrei de Botanică a Institutului Pedagogic de Stat „T. G. Şevcenco" din Tiraspol s-a aflat Ion Danilov, docent, doctor în biologie, specialist recunoscut în Sistematica plantelor inferioare. El a activat sub conducerea membrului corespondent Vasile Şalaru. Dumnealui a desfăşurat studii ştiinţifice importante având ca subiect diversitatea, ecologia şi importanţa algelor verzi din bazinele acvatice ale Republicii Moldova, atragând în cercetare mulţi studenţii pasionaţi de ştiinţă[78].

---

[75] Gh. Duca, T. Furdui, A. Teleuţă. *Fondatorul Grădinii Botanice (Academicianul Alexandru Ciubotaru la 80 de ani)*. În: Academician Alexandru Ciubotaru: Biobibliografie. Chişinău: Bibl. Şt. Centrală „Andrei Lupan" (Inst.), 2017, pp. 42-43; А.А. Чеботарь *Эмбриология кукурузы*. Кишинев: Штиинца, 1972; А.А. Чеботарь, В.Р. Челак, А.М. Мошкович, et al. *Эмбриология зерновых, бобовых и овоще-бахчевых возделываемых растений*. Т. I. Кишинев: Штиинца, 1987; А.А. Чеботарь, Л.А. Лудникова, Т.Ф. Азема, et al. *Эмбриология плодово-ягодных технических и стимулирующих возделываемых растений*. Кишинев: Штиинца, 1987.

[76] A. Teleuţă, et al. *Op. cit*., p. 18; А.Г. Негру. *Раннесарматская флора северо-востока Молдавии*. Кишинев: Штиинца, 1972; А.Г. Штефырца. *Раннесарматская флора Бурсука*. Кишинев: Штиинца, 1974; А.Г. Негру. *Раннепонтическая флора южной части Днестровско-Прутского междуречья*. Кишинев: Штиинца, 1979; А.Г. Негру. *Меотическая флора северо-западного Причерноморья*. Кишинев: Штиинца, 1986.

[77] I. Eremia, A. Petrencu, L. Rotaru, et al., *Op. cit.*, p. 188; В.М. Шаларь. *Фитопланктон водохранилищ Молдавии*. Кишинев: Штиинца, 1971; В.М. Шаларь *Фитопланктон рек Молдавии*. Кишинев: Штиинца, 1984.

[78] V. Grati. *Op. cit*., p. 25; В.М. Шаларь, И.Е. Данилов. Состав и особенности развития фитопланктона в малых водохранилищах Центральной зоны Молдавии. În: *Hidrobiologia*, 1971, vol. 12, cc. 449-460.

Comitetul de Stat pentru Ştiinţă şi Tehnică al Consiliului de Miniştri al URSS, prin hotărârea Sovietului Miniştrilor al URSS nr. 38 din 1 iulie 1975, atribuie Grădinii Botanice a AŞM statutul de instituţie de cercetări ştiinţifice şi a aprobat principalele domenii de cercetare: introducerea şi aclimatizarea plantelor în vederea îmbogăţirii florei autohtone; dezvoltarea bazelor biologice privind protecţia şi utilizarea raţională a resurselor vegetale ale republicii; efectuarea de studii floristice sistematice; stabilirea fundamentelor ştiinţifice ale dezvoltării spaţiilor verzi în republică[79].

Rezultate deosebite au fost obţinute în domeniul introducerii şi aclimatizării multor specii noi de plante, dovadă este asortimentul mare de plante ornamentale, aromatice, medicinale introduse în economia Republicii Moldova. A fost elaborat asortimentul de arbori, arbuşti şi liane pentru crearea spaţiilor verzi în localităţile urbane şi rurale cu diferit nivel de poluare din Republica Moldova (B. Holodenco, P. Leontiev, I. Junghietu, V. Bucaţel, A. Palancean, N. Vahnovschi). Lucrul de introducere a fost pus la un nivel mai înalt. În baza analizei eco-geografice a plantelor au fost determinate posibilităţile introducerii plantelor lemnoase, precum şi zonele floristice cu perspectivă pentru lucrul în viitor[80].

Şeful Catedrei de Botanică a Institutului Pedagogic de Stat din Tiraspol dr. Petru Tarhon la Staţiunea biologică a Institutului a fondat o pepinieră şi un dendrariu, care enumera circa 400 de specii de plante arborescente de diferită proveniență geografică. Mai târziu, odată cu transferarea la Universitatea de Stat din Chişinău, el creează încă o pepinieră şi un dendrariu pe teritoriul Staţiunii biologice a Universităţii, care număra peste 300 de specii de pe toate continentele[81].

În perioada anilor 1970-1990, un vast genofond de plante medicinale din diverse regiuni floristice a fost acumulat în urma efectuării numeroaselor expediţii în Siberia, ţinutul Primoriei, Transcaucazia. Colaborarea fructuoasă între cercetătorii locali (G. I. Meşceriuk, J. S. Mucinik, T. M. Văzdăuţan, G. G. Lupu, V. N. Florea) şi din alte centre ştiinţifice a favorizat crearea unei importante colecţii de plante medicinale, reprezentată de 228 specii atribuite la 44

---

[79] В.И. Клименко. *Академическая наука Молдавии: Хроника. События. Факты (1960-1975)*. Кишинев: Б.и., 2002, с. 249.

[80] A. Palancean. Introducerea plantelor lemnoase în Republica Moldova: scurt istoric, rezultate. În: *Revista Botanică,* 2008, 1(1), p. 179; Б.Г. Холоденко, П.В. Леонтьев. *Вьющиеся и лазящие кустарники для вертикального озеленения*. Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1966; Б.Г. Холоденко. *Деревья и кустарники для озеленения Молдавии*, Кишинев: Штиинца, 1974; I.I. Junghietu, V.A. Bucaţel. *Arbori exotici din Moldova*. Chişinău: Ştiinţa, 1987; Н.Г. Вахновская. *Древесные лианы в Молдавии*. Кишинев: Штиинца, 1987; А.И. Паланчан, В.А. Денисов. *Красивоцветущие деревья и кустарники*. Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1990.

[81] V. Grati. *Op. cit*., pp. 20-21; П.Г. Таргон. *Интродукция платанов в Молдавии*. Кишинев: Штиинца, 1975; П.Г. Таргон. *Биологические особенности интродуцированных древесных растений в Молдавии*. Кишинев: Штиинца, 1980.

de familii şi 108 genuri[82]. Paralel, se intensifică cercetările în domeniul plantelor aromatice, condimentare, tehnice netradiţionale, stimulate de cerinţele industriei alimentare, industriei uleiurilor volatile, parfumerie şi cosmetică. În această perioadă s-a fondat o colecţie de peste 500 specii, forme şi soiuri, ce ocupa o suprafaţă de 0,5 ha (M. Bodrug, L. Marcova, C. Lupu, M. Colţun, N. Ciocârlan, L. Zepca). Au fost evidenţiate şi cercetate 163 specii de plante aromatice din flora spontană [83].

Istoria formării unicalei colecţii (expoziţii) de plante tropicale şi subtropicale a Grădinii Botanice s-a început în primul complex de sere, proiectat şi construit pe noul teren la începutul anilor ’70. Un deosebit aport la mărirea numerică şi menţinerea colecţiei de plante tropicale şi subtropicale l-au avut Eugenia Manea şi Kapitolina Dvorianinova. Primele colecţii au fost acumulate prin anii ’60-’70. În anul 1984 toată colecţia de plante tropicale, subtropicale şi suculente a trecut în complexul de sere construit în sectorul gospodăriei experimentale[84].

O mare parte din sortimentul floricol cultivat în Grădina Botanică înfrumuseţează spaţiile verzi ale oraşelor şi satelor din ţară. La finele anilor ’80, genofondul însuma peste 3500 de taxoni intraspecifici: specii, varietăţi, soiuri, hibrizi de plante floricole: bujori, gladiole, gheorghine, crizanteme, cane, lalele, aster (dr. Şarova Nina, dr. hab. Sava Victor; dr. Dvorianinova Capitolina; dr. Cernei Eugenia; dr. Daşcheev Eugeniu, dr. Andon Constantin, dr. Leşenco Semion, dr. Manole Svetlana, dr. Manole Andrei, dr. Dumitraşco Adelina, Zagorcea Eleonora, Şiriova Leonila)[85].

În perioada anilor 1981-1984, s-au desfăşurat cercetări în cadrul proiectului de grant „Elaborarea unor variante optimale de perdele forestiere

---

[82] V. Florea. Rezultatele cercetărilor referitoare la plantele medicinale din Republica Moldova. În: *Grădina Botanică la 50 de ani*. Chişinău: Cartea Moldovei, 2004, pp. 60-63; V.N. Florea. *Plante medicinale erboase*. Chişinău: Cartea Moldovenească, 1973; В.Н. Флоря. *Интродукция и акклиматизация растений в Молдавии (лекарственные, витаминоносные, медоносные)*. Кишинев: Штиинца, 1987.

[83] N. Ciocârlan, M. Colţun, L. Dombrov. Şapte decenii de cercetare a plantelor medicinale şi aromatice în Grădina Botanică Naţională (Institut) „Alexandru Ciubotaru”. În: *Revista Botanică*, 2022, 12(2), p. 43; М.В. Бодруг. *Дикорастущие эфирномасличные растения Молдавии*. Кишинев: Штиинца, 1981.

[84] Al. Ciubotaru, *Op. cit.*, p. 45; К.Ф. Дворянинова, В.И. Шестак. *Тропические и субтропические растения в оранжереях Ботанического сада АН МССР: краткие итоги интродукции*. Кишинев: Штиинца, 1985.

[85] T. Sîrbu. *Introducerea şi ameliorarea plantelor ornamentale: istorie, actualitate şi tendinţe*. În: Revista Botanică, 2022, 12(2), p. 66; А.А. Чеботарь, И.Г. Команич. *Ботанические исследования*. În: Развитие науки в Молдавской ССР. К*ишинев: Штиинца, 1984, с.* 219; Н.Л. Шарова, Л.И. Васильева. *Тюльпаны в Молдавии*. Кишинев: Штиинца, 1974; Н.Л. Шарова, Е.Н. Черней, Л.К. Ширева. *Ирисы*. Кишинев: Штиинца, 1977; Н.Л. Шарова, Л.К. Ширева. *Парковые многолетники*. Кишинев: Штиинца, 1979; К.Ф. Дворянинова. *Хризантемы: интродукция, биология и агротехника*. Кишинев: Штиинца, 1982; В.Г. Савва. *Интродукция однолетних декоративных растений в Молдавии*. Кишинев: Штиинца, 1986; Е.К. Загорча. *Нарциссы в Молдавии*. Кишинев: Штиинца, 1990.

pentru a crea agrobiocenoze de înaltă productivitate şi a le transmite spre implementare la Ministerul Silviculturi al RSSM" (Gh. Postolache, Ş. Lazu). Cercetările au fost realizate în colaborare cu Institutul de Zoologie şi Fiziologie al Academiei de Ştiinţe a Moldovei[86].

De-a lungul anilor, Grădina Botanică a fost iniţiatorul, organizatorul şi coorganizatorul multor simpozioane, conferinţe, congrese, întruniri. Aici au avut loc Congresul VI Unional al Societăţii Botaniştilor din fosta URSS (1978), un şir de conferinţe unionale cu genericul „Microscopia electronică şi aplicarea ei în studii botanice" (1965, 1981), congresele V şi IX unionale pe embriologia plantelor (1971, 1976)[87].

Sub îndrumarea T. Gheideman a fost efectuată prima inventariere a florei rezervaţiei (au participat Ş. Manic, L. Nikolaeva, Gh. Simonov) şi editată monografia „Конспект флоры заповедника «Кодры» (1980), în care sunt înregistrate 91 specii de fungi, 69 specii de briofite, 6 specii de ecvizetofite, 4 specii de polipodiofite şi 765 specii de magnoliofite[88] Echipa de cercetători (T. Gheideman, V. Chirtoacă, A. Istrati, L. Nikolaeva; X. Vitko, Gh. Postolache ş.a.) a participat la realizarea Comenzii de Stat de cercetare a speciilor de plante rare şi elaborarea monografiei «Редкие виды флоры Молдавии» (1982) cu 24 de hărţi, care arată corologia (distribuţia spaţială) a 104 specii rare ale florei autohtone[89]. În anii '80 cercetările botanistice au fost generalizate într-o colecţie «Растительный мир Молдавии» în cinci volume (1986-1989). La elaborarea acestei monografii monumentale au contribuit colaboratorii: T. Gheideman (redactor coordonator), A. Ciubotaru, A. Negru, V. Chirtoacă, D. Gociu, A. Istrati, L. Nikolaeva, Gh. Postolache, X. Vitko, Gh. Simonov, S. Manic, A. Ştefârţă, A. Railean. În acesta lucrare au fost descrise principalele specii de plante forestiere (vasculare, macromicete, licheni, briofite), speciile de poieni şi marginile pădurilor, plante din lunci şi bazinele acvatice, stepe, solonceacuri, speciile de buruieni[90].

---

[86] Gh. Postolache. *Op. cit*., p. 17; Г.Г. Постолаке, С.Н. Лазу. *Основные принципы конструирования садозащитных лесных полос. Экологические аспекты защиты почв от эрозии*. Кишинев, 1990, сс. 129-135.

[87] A. Teleuţă, A. Ciubotaru, M. Colţun, A. Cutcovschi-Muştuc. Grădina Botanică (Institut) a Academiei de Ştiinţe a Moldovei la 65 ani – Trecut, Prezent şi Viitor. În: *Bul. Acad. de Ştiinţe a Moldovei. Ştiinţele vieţii,* 2016, nr. 1, p. 162.

[88] Т.С. Гейдеман, С.И. Маник, Л.П. Николаева, et al. Конспект флоры заповедника «Кодры». Кишинев: Штиинца, 1980.

[89] Т.С. Гейдеман, К.Р. Витко, А.И. Истратий. Редкие виды флоры Молдавии: Биология, экология, география. Кишинев: Штиинца, 1982.

[90] Т.С. Гейдеман, et al. Лесные растения: (сосудистые). Кишинев: Штиинца, 1986; Т.С. Гейдеман, et al. Растения лесных опушек и полян. Кишинев: Штиинца, 1986; Г.П. Симонов, С.И. Маник. Лесные растения: Грибы-макромицеты, лишайники, мохообразные. Кишинев: Штиинца, 1987; Т.С. Гейдеман, et al. Растения луговые, прибрежные, водные и солончаковые. Кишинев: Штиинца, 1988; Т.С. Гейдеман, et al. Растения степей, известняковых склонов и сорные. Кишинев: Штиинца, 1989.